

УДК: 633.12:631.5(292.4)(477)

ЗНАЧЕННЯ ГРЕЧКИ ЯК КРУП'ЯНОЇ КУЛЬТУРИ В СВІТІ

Грохольська Т.М., магістр 2-року навчання, спеціальність 201 «Агрономія»
e-mail: hrokholskat@gmail.com

Подільський державний аграрно-технічний університет

Гречка належить до родини Гречкових (Polygonaceae) роду *Fagopyrum*, який представлений кількома видами. Найпоширеніші культурна, або звичайна (*F. esculentum* Moench.), і татарська гречка (*F. tataricum* L.).

Батьківщиною гречки вважаються гірські райони східної частини Азії. Уперше гречку стали вирощувати в жаркій Індії чотири тисячі років тому. Там її називали «чорною пшеницею» – за темне забарвлення насіння. З Індії гречку завезли в Грецію, а звідти до нас. Тому, у нас, її й охрестили гречкою.

Але саме широке поширення гречка отримала на території Казахстану, Росії, України і Білорусії. З європейських країн гречку вирощують переважно в Польщі, Франції, Німеччині, Австрії, Швеції. Значно менше вирощують гречку в США, Канаді, Японії, Індії, Китаї.

Україна – третій виробник гречки у світі. За обсягами виробництва гречки наша країна поступається лише Росії та Китаю. Як інформує Український клуб аграрного бізнесу, в останні роки виробництво гречки в Україні характеризувалося різкими коливаннями у межах 140-180 тис. т, що було зумовлено передусім ціною на культуру. Внутрішнє споживання гречки становить 130-140 тис. т. І хоча виробники зібрали 190 тис. т гречки, що на 36% більше, ніж торік, проте Україна була нетто-імпортером гречки і за 10 місяців 2016 року завезла 3,6 тис. т. Стабілізувати ситуацію на ринку гречки може розширення ринків збуту. Експорт допоможе зняти залишки гречки на внутрішньому ринку і стане додатковим фактором становлення конкурентного рівня цін для виробника. Перспективним у цьому напрямку є країни Європейського Союзу, які щорічно імпортують біля 50 тис. т гречки (30% українського виробництва). При цьому європейський ринок традиційно є більш преміальним, ніж вітчизняний.

За останні 10 років країни Європейського Союзу збільшили імпорт гречки в 2,3 рази з 39 до 91 тис. т, натомість виробництво зросло лише на 8% з 226 тис. т до 250 тис. т. Найбільшими виробниками гречки в Європі є Франція та Польща, які сумарно забезпечують 80% виробництва. В той же час, найбільшими імпортерами гречки серед європейських країн є Литва, Іспанія, Італія, Франція та Польща. Дана ситуація свідчить про суттєве зростання попиту на гречку і неможливість задовольнити його за рахунок власного виробництва, що робить європейський ринок досить привабливим для українських виробників, які наразі орієнтовані виключно на нестабільний внутрішній ринок. Крім того, у ЄС гречка використовується для виробництва широкого кола продуктів, таких як пластівці, макаронні вироби, продукти

здорового харчування та ін., у той час, як в Україні вона практично повністю споживається у вигляді круп.

В Подільському державному аграрно-технічному університеті існує науково-дослідний інститут круп'яних культур ім. О. Алексеевої який є оригінатором відомих і випробуваних на виробництві сортів гречки як Вікторія, Зеленоквіткова 90, Єлена, Степова, Рубра, Кара-Даг, Роксолана, та багато інших, є надійним партнером у забезпеченні виробників аграріїв високоякісним насінням гречки високих репродукцій. Також, в НДІКК розроблено технологію вирощування гречки. Інтенсивна технологія є основою розмноження насіння перспективних сортів і вирощування супереліти та еліти.

Так, найкращими попередниками для сівби гречки є цукрові буряки, картопля, горох, кукурудза, люпин, удобрені озимі, які залишають після себе чистий від бур'янів і збагачений на поживні речовини ґрунт.

На утворення одного центнера зерна гречка використовує 3-3,4 кг. д. р. азоту; 1,5-2 кг. д. р. фосфору та 4-5 кг. д. р. калію. До цвітіння рослини потребують відповідно 40% загальної кількості поживних речовин, а решту в період цвітіння досягання. Норми мінеральних добрив залежать від агрокліматичних особливостей району, вмісту поживних елементів в ґрунті, попередника. Найефективніше застосовувати водорозчинні форми азотних (нітрофоска, нітроамфоска), фосфорних (суперфосфат) і калійних (калімагnezія, сульфат калію, калійно-магнієвий концентрат) добрив.

Хлоровмісні калійні добрива (каїніт і калійна сіль) негативно впливають на врожай гречки та якість насіння, тому використовувати їх не рекомендується. З мікродобрив застосовують борні, манганові, цинкові, молібденові.

Калійні добрива вносять під час оранки на всіх типах ґрунтів, фосфорні – під час оранки, сівби та в процесі вегетації рослин, азотні – перед сівбою, під час сівби та в процесі вегетації.

Після стерньових попередників поле луцять дисковими знаряддями: перший раз на глибину 6-8см, другий – 10-12 см (у разі засмічення осотом). Після сходів бур'янів проводять оранку на глибину 22-25 см. На чистих від бур'янів полях після просапних культур проводять дискування на глибину 20 см без луцення. Передпосівний обробіток передбачає боронування, 2-3 культивування (перша на глибину 10-12 см, друга 8-10 см, передпосівна – на глибину загортання насіння), коткування.

Велике, добре виповнене насіння дає рівні, дружні сходи, з яких розвиваються продуктивні стебла. Для сівби потрібно використовувати елітне насіння та насіння посівних якостей.

Проти хвороб насіння гречки обробляють сухим або вологим способом протруйниками. Протруєне насіння зменшує захворювання рослин гречки сірою гнилю, несправжньою борошнистою россою, фузаріозом.

Гречку сіють тоді, коли ґрунт на глибині 8-10 см прогріється до 10-12 °С і мине загроза весняних заморозків. Найкращий спосіб сівби широкорядний з шириною міжрядь 45 см із сівбою в оптимальні строки. Норму висівання

встановлюють з таким розрахунком, щоб на 1м рядка розміщувалося 106-110 насінин (або 2-2,5 млн схожого насіння на 1 га).

Для боротьби з бур'янами ефективно післясходове боронування гречки у фазі першого справжнього листка впоперек або по діагоналі до напрямку рядків. Боронування проводять удень в ясну погоду, коли рослини гречки менш ламкі. Якщо до сходу боронування не проводилося, перше розпушування міжрядь проводять на глибину 5-7 см із захисною смугою у зоні рядка рослин 8-10см. Друге розпушування з одночасним підживленням рослин проводять на початку бутонізації на глибину 8-10 см на сухих і на 10-12 см на вологих ґрунтах. Агрегат обладнують ножами-підживлювачами. Втретє міжряддя розпушують культиваторами з одночасним підгортанням рослин здебільшого на засмічених бур'янами ділянках на початку цвітіння на глибину 6-8 см. Під час підгортання проростки бур'янів у рядках і захисних зонах присипаються землею і гинуть а рослини гречки утворюють придаткове коріння, внаслідок чого поліпшується їхній розвиток.

Урожай на насінницьких посівах гречки збирають роздільним способом і порівняно з господарським у більш ранні строки. Запізнення із збиранням призводить до втрат перших найцінніших зерен.

До початку збирання врожаю краї посівів скошують та обмолочують, а зерно використовують для товарних цілей. Якщо в господарстві посіви одного сорту, але різних репродукцій, то збирання врожаю обмолочування, додаткове очищення і сортування та сушіння зерна починають з високих репродукцій.

Проте ця технологія 10-річної давності. Змінюються ринкові умови з'являються нові підходи, нові технології, які необхідно впроваджувати в технологія вирощування гречки. Напряму якраз недостатньо інформації стосовно застосування гербіцидів для вирощування гречки і залишки їх у кінцевому продукті. Оскільки гречка – це дієтична і лікарська культура. Мало інформації стосовно органічних технологій вирощування гречки (organic food). Органічна їжа – це харчова продукція, яка виробляється методами, що відповідають стандартам органічного сільського господарства. В даний час Європейський Союз, Сполучені Штати, Канада, Мексика, Японія та багато інших країн вимагають від виробників отримати спеціальну сертифікацію, щоб продавати їжу як органічну в межах своїх кордонів.

Не вивчено позакореневе підживлення рослин гречки особливо мікроелементами. Недостатньо інформації про управління процесом вирощування гречки за умов недостатнього зволоження, що сьогодні є актуальним. Це стало основною причиною виведення гречки з сівозміни у великих сільськогосподарських підприємствах, які вирощують с/г культури за інтенсивною технологією, коли мають можливість регулювати (контролювати) більше факторів навколишнього середовища.

Отже, гречка цінна дієтична культура, яка має багато корисних властивостей необхідних для організму людини. У багатьох країнах світу гречка має широке використання в різних галузях промисловості. Не всі елементи технології вирощування гречки вивчені.